

ОГАНІСЯН Цагiк Вазгенiвна
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
дослідження проблем правового
статусу внутрішньо переміщених осіб
і забезпечення гендерної рівності
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Україна, ізнаходячись на перетині історичних, політичних і геополітичних подій, переживає складний період в своїй історії. Гуманітарні виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням, впливають на всіх її громадян, але найбільше вразливими серед них є діти. Війна, втрати, руйнування та невизначеність майбутнього ставлять перед українськими дітьми серйозні труднощі, які вимагають не лише невідкладних рішень, але й комплексного правового захисту.

Завданням не тільки українського, але й світового співтовариства є забезпечення безпеки, іздоров'я та нормального розвитку кожної дитини, незалежно від її місця проживання. У регіонах України де ведуться військові дії десятки тисяч дітей стають свідками та жертвами конфлікту, стикаючись з несприятливими умовами, що включають втрати близьких, голод, травми та втрату можливості отримати повноцінну освіту. Щоб вирішити цю надзвичайно важливу проблему, потрібно не лише акцентувати увагу на гуманітарних аспектах, але також докладати всі зусилля для зміцнення правового захисту дітей в умовах військового конфлікту. Від цього залежить не лише доля окремих особистостей, але і майбутнє всього суспільства, яке формується через виховання справедливих, освічених та безпечних поколінь.

Умови військового конфлікту на сході України створюють унікальні гуманітарні виклики, що безпосередньо впливають на дітей і підлітків. Травми та психологічний стрес стають неодмінною частиною життя дітей, що пережили військові події. Стаючи свідками насильства, втрати членів родини та руйнування оточення, діти стикаються з серйозними психологічними травмами, які можуть впливати на їхню емоційну стійкість та соціальну адаптацію. Втрати та розлучення від близьких стають складною реальністю для багатьох дітей в зоні конфлікту. Загибель членів сім'ї чи розлучення в результаті евакуації призводять до втрати підтримки та

безпеки, що серйозно впливає на психічний розвиток.

Недостатність освіти у воєнних регіонах/активних стає насущною проблемою для дітей. Зруйновані школи, обмежений доступ до освітніх ресурсів та постійна евакуація зони бойових дій обтяжують їх можливості отримати повноцінну освіту та впливають на їхній майбутній розвиток.

Голод і нестабільність життя стають суттєвими проблемами для дітей в зоні конфлікту. Економічні труднощі, що виникають внаслідок війни, збільшують кількість дітей, які стикаються з голодом та недостатньою живучістю. Це викликає загрозу фізичного та емоційного здоров'я дітей.

Небезпека вербування та використання дітей у військових конфліктах стає серйозним питанням. Умови війни можуть підвищити ризик вербування дітей в армію чи їх участь у бойових діях, порушуючи їхнє право на невтручання в політичні конфлікти.

Розгляд цих аспектів гуманітарних викликів дозволяє глибше зрозуміти та відчувати складні умови, із якими стикаються діти в умовах війни в Україні, та визначити необхідність негайних та ефективних заходів для їхнього захисту та покращення життєвих умов [1].

Україна, як член підписант Конвенції ООН про права дитини, ізобов'язана забезпечити ефективний правовий захист дітей в умовах військового конфлікту [2].

Правова основа захисту прав дітей в Україні ґрунтується на Конституції, національних законах та міжнародних документах, серед яких особливе значення має Конвенція ООН про права дитини, що надає дітям визначені права та свободи.

Право на життя та особисту недоторканність є основними правами, які мають гарантуватися в умовах військового конфлікту. Уряд України повинен забезпечувати захист дітей від будь-якої форми насильства, включаючи військові дії та вербування.

Згідно з Конвенцією ООН про права дитини, кожна дитина має право на доступ до медичної допомоги. Уряд повинен забезпечувати доступ до медичної допомоги та реабілітації для дітей, які постраждали від військових дій.

Важливо зазначити, що діти не повинні піддаватися вербуванню або участі у бойових діях. Право на освіту та вільний розвиток особистості повинні залишатися недоторканими навіть в умовах війни [3].

Законодавство також має визначати конкретні заходи для захисту прав та інтересів сиріт та дітей, втратили батьків унаслідок військових подій.

Потрібно посилити механізми контролю та відповідальності за порушення прав дітей в умовах війни, включаючи судові переслідування за вчинення злочинів проти них [4].

Розгляд правового захисту дітей допомагає визначити та аналізувати ефективність існуючих законодавчих механізмів, а також визначити та запровадити додаткові заходи для гарантування повного та ефективного

захисту прав наймолодших громадян в умовах війни.

Незважаючи на складність ситуації, існують перспективи та шляхи вирішення проблем, із якими стикаються діти в умовах війни в Україні. Однією з ключових перспектив є покращення системи психологічної підтримки для дітей. Розвиток програм та служб, спрямованих на психологічну реабілітацію та соціальну адаптацію, допоможе зменшити вплив травматичних досвідів війни на психічне здоров'я дітей та підлітків. Надання доступу до повноцінної освіти є ключовою перспективою для майбутнього дітей в умовах військового конфлікту. Реконструкція та підтримка шкіл, ізабезпечення якісних освітніх ресурсів та здійснення заходів для залучення дітей до навчання є важливим кроком для забезпечення їхнього належного розвитку. Необхідно активно працювати над механізмами запобігання вербування та використання дітей у військових діях. Створення програм інформаційного освітлення та соціальної підтримки для сімей може зменшити ризик втрати дітей на полі бою.

Система соціального захисту та соціальних послуг повинна бути зорієнтована на підтримку вразливих груп дітей, таких як сироти, діти з інвалідністю та ті, які втратили родини через війну. Забезпечення їхньої безпеки, фізичного та психічного здоров'я є пріоритетом.

Міжнародна співпраця та підтримка громадянського суспільства можуть значно полегшити вирішення проблем дітей в умовах війни. Залучення міжнародних організацій та партнерів допоможе у створенні програм, спрямованих на поліпшення умов та захист прав дітей.

У контексті військового конфлікту в Україні, ситуація дітей є особливо складною та вимагає невідкладних та цілеспрямованих заходів для захисту їхніх прав та забезпечення належних умов життя та розвитку. Аналізуючи гуманітарні виклики, правовий захист, проблеми та виклики, а також розглядаючи перспективи та рекомендації, можна зробити кілька важливих висновків.

По-перше, психологічна та соціальна підтримка має бути в центрі уваги, оскільки військовий конфлікт залишає невиліковні сліди на психіці дітей. Розвиток програм реабілітації та психосоціальної адаптації допоможе зменшити негативний вплив військових травм на їхнє ментальне здоров'я.

По-друге, ізабезпечення доступу до повноцінної освіти та створення безпечного та сприятливого середовища для навчання є важливою передумовою для майбутнього кожної дитини. Реалізація програм, спрямованих на відновлення та розвиток освітньої інфраструктури, дозволить забезпечити дітям можливість отримати необхідні знання та навички для успішного життя.

По-третє, ефективна боротьба з вербуванням та використанням дітей у військових конфліктах потребує комплексного підходу та міжнародної співпраці. Запровадження превентивних заходів, освітніх кампаній та правових механізмів допоможе запобігти втратам наймолодших громадян на

полі бою.

Як висновок, необхідно підкреслити важливість невідкладних заходів та спільної відповідальності усіх сторін – як уряду, так і міжнародного співтовариства та громадянського суспільства – для забезпечення захисту прав та добробуту дітей в умовах війни. Розвиток та впровадження ефективних стратегій допоможе створити стабільне та безпечне майбутнє для нового покоління, що переживає важкі часи в історії своєї країни.

1. Політова, Анна. «Окремі аспекти захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту в Україні». Редакційна колегія (2023): 113.

2. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 р. : станом на 20 листоп. 2014 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 21.11.2023).

3. Сірант, М. М. «Механізми міжнародного права щодо захисту прав дитини.» Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія: Юридичні науки 824 (2015): 164-168.

4. Зубарева, Антоніна Євгенівна. «ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ).» EDITORIAL BOARD (2022): 88.

ОЛЕКСИН Христина Любомирівна

курсант 2 курсу

Навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ,

консультант юридичної клініки «De-Jure» ННІ 3 НАВС

Науковий керівник:

Сюравчик Валерій Григорович

кандидат юридичних наук, старший

науковий співробітник наукової лабораторії

з проблем превентивної діяльності

та запобігання корупції Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ;

доцент кафедри кримінології та

кримінального виконавчого права НАВС,

керівник юридичної клініки «De-Jure» ННІ 3 НАВС

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Становлення і розвиток сучасної України є неабияким кроком до Європейських стандартів, що чітко визначені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Починаючи ще з далекого 2014 року який став для нашої держави початком вторгнення ворога та порушенням конституційно визначеного кордону, а разом з тим його повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року, можна було спостерігати за тенденціями